

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра політології і державного управління**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету суспільних наук

/Остапець Ю.О./

« 17 » серпня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ У ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНАХ

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	28 Публічне управління та адміністрування
Спеціальність	281 Публічне управління та адміністрування (ОС магістр)
Освітня програма	Публічне управління та адміністрування
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Антикризове управління у прикордонних регіонах» для здобувачів вищої освіти галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування освітньої програми «Державна служба».

Розробник: *Сурніна-Далекорей Ольга Анатоліївна*, доцент, кандидат політичних наук, доцент кафедри політології і державного управління ФСН.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри **політології і державного управління**

протокол № 13 від «16» червня 2022 р.

Завідувач кафедри Ключкович А.Ю.

Схвалено науково-методичною комісією **факультету суспільних наук**

протокол № 08 від «07» червня 2022 р.

Голова науково-методичної комісії Попадич О.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	1-ий	1-ий
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин: для денної форми навчання: 2,7 аудиторних – 46 самостійної роботи студента – 74	2-ий	2-ий
	Лекції:	
	26	10
	Практичні (семінарські):	
	20	4
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	74	106

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Антикризове управління у прикордонних регіонах**» є формування у магістрантів науково обґрунтованих уявлень про основні концепції, підходи та закономірності вивчення теоретичних основ і практики антикризового територіального управління. Метою засвоєння дисципліни є підготовка фахівців, здатних забезпечити антикризове регулювання розвитку території та управління антикризовими програмами на регіональному та місцевому рівнях.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

1) загальних компетентностей:

- здатність розв’язувати складні задачі й проблеми у сфері публічного управління та адміністрування та/або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог (ІК*);
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК-1);
- здатність працювати в команді, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, бути лідером, діяти соціально відповідально та свідомо (ЗК-2);
- здатність розробляти та управляти проектами (ЗК-3);
- здатність удосконалювати й розвивати професійний, інтелектуальний і культурний рівні (ЗК-4);
- здатність приймати обґрунтовані рішення та використовувати сучасні комунікаційні технології (ЗК-5);
- здатність до професійного спілкування іноземною мовою (ЗК-6);
- здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК-7);
- здатність до сприйняття змін, адаптації до нової ситуації та готовності приймати нестандартні рішення (ЗК-8);

2) фахових компетентностей:

- здатність налагоджувати соціальну взаємодію, співробітництво, попереджати та розв’язувати конфлікти (СК-01);
- здатність організовувати діяльність органів публічного управління та інших організацій публічної сфери (СК-02);
- здатність організовувати інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій, зокрема розробляти заходи щодо впровадження електронного урядування в різних сферах публічного управління та адміністрування (СК-03);
- здатність визначати показники сталого розвитку на вищому, центральному, регіональному, місцевому та організаційному рівнях (СК-04);
- здатність представляти органи публічного управління у відносинах з іншими державними органами та органами місцевого самоврядування, громадськими об’єднаннями, підприємствами, установами і організаціями незалежно від форм власності, громадянами та налагоджувати ефективні комунікації з ними (СК-05);
- здатність здійснювати професійну діяльність з урахуванням потреб забезпечення національної безпеки України (СК-06);
- здатність розробляти стратегічні документи розвитку соціально-економічних систем на вищому, центральному, регіональному, місцевому та організаційному рівнях (СК-08);
- здатність здійснювати наукову та дослідницьку діяльність у сфері публічного управління та адміністрування (СК-09);

- здатність приймати обґрунтовані управлінські рішення з урахуванням питань європейської та євроатлантичної інтеграції (СК-10);
- здатність дотримуватися морально-етичних засад у професійній управлінській, консультаційній, аналітичній та експертно-дослідницькій діяльності (СК-11);
- здатність оперативно вирішувати теоретичні, аналітичні, практичні задачі в багатонаціональному та соціально неоднорідному регіоні (СК-12);
- здатність застосовувати кращі практики публічного управління та адміністрування держав Європейського Союзу (зокрема, Карпатського Євросереєону), а саме – Румунії, Угорщини, Словаччини, Польщі (СК-13).

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Публічне управління та адміністрування», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Знати теоретичні та прикладні засади вироблення й аналізу публічної політики, основ та технологій прийняття управлінських рішень	ПРН-1
Розв'язувати складні задачі публічного управління та адміністрування, враховуючи вимоги законодавства, виявляти правові колізії й проблеми, розробляти проекти нормативно-правових актів для їх усунення	ПРН-2
Знати основні засади національної безпеки та уміти попереджати й нейтралізувати виклики і загрози національним інтересам України в межах своєї професійної компетенції	ПРН-3
Використовувати сучасні статистичні методи, моделі, цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язання складних задач публічного управління та адміністрування	ПРН-4
Здійснювати ефективне управління інноваціями, ресурсами, ризиками, проектами, змінами, якістю, застосовувати сучасні моделі, підходи й технології, міжнародний досвід при проектуванні та реорганізації управлінських і загально-організаційних структур	ПРН-6
Уміти розробляти національні/регіональні програмні документи щодо розвитку публічного управління, використовуючи системний аналіз і комплексний підхід, а також методи командної роботи	ПРН-7
Представляти органи публічного управління й інші організації публічної сфери та презентувати для фахівців і широкого загалу результати їх діяльності	ПРН-10
Розробляти обґрунтовані управлінські рішення з урахуванням питань європейської та євроатлантичної інтеграції, враховувати цілі, наявні законодавчі, часові та ресурсні обмеження, оцінювати політичні, соціальні, економічні й екологічні наслідки варіантів рішень	ПРН-11
Планувати і здійснювати наукові й прикладні дослідження у сфері публічного управління та адміністрування, включаючи аналіз проблематики, постановку цілей і завдань, вибір та використання теоретичних і емпіричних методів дослідження, аналіз його результатів, формулювання обґрунтованих висновків	ПРН-12

Уміти оперативно й ефективно вирішувати теоретичні, аналітичні, практичні задачі в багатонаціональному та соціально неоднорідному регіоні	ПРН-14
Використовувати досвід і кращі практики публічного управління та адміністрування регіонів сусідніх із Україною держав Європейського Союзу (зокрема, Румунії, Угорщини, Словаччини, Польщі)	ПРН-15

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Антикризове управління у прикордонних регіонах**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Уміння розробляти комплексний план антикризових заходів; приймати та реалізовувати управлінські рішення в сфері антикризового менеджменту	ПРН-1
Знання у сфері нормативно-правового регулювання антикризового управління в Україні	ПРН-2
Знання механізм антикризового стратегічного управління в сфері національної безпеки України та вміння розробити рекомендації органам державної влади щодо їх практичного впровадження	ПРН-3
Володіння навичками кількісного та якісного аналізу для прийняття управлінських рішень в сфері антикризового управління	ПРН-4
Уміння розробляти та ефективно виконувати управлінські рішення, застосовувати інноваційні інструменти і технології регулюючого впливу в сфері антикризового управління; володіти сучасними методиками, алгоритмами та інструментами знаходження кращих (оптимальних) варіантів рішень, в т.ч. в нестандартних ситуаціях; вміння самостійно генерувати креативні ідеї	ПРН-6
Володіння навичками антикризового регулювання процесів розвитку територій і управління антикризовими програмами на регіональному та місцевому рівні; вміння організовувати командну взаємодію для вирішення управлінських завдань в сфері антикризового менеджменту	ПРН-7
Уміння готувати аналітичні матеріали для обґрунтування та оцінки антикризових заходів, а також публічно презентувати результати виконаної дослідницької роботи	ПРН-10
Уміння визначати цілі, завдання та інструменти антикризового управління території на різних рівнях з урахуванням специфіки соціально-економічного та політичного розвитку, розробляти рекомендації щодо формування стратегії і тактики державної політики антикризового управління територіями з урахуванням питань європейської та євроатлантичної інтеграції	ПРН-11
Уміння здійснювати самостійні теоретичні і практичні дослідження, що відображають різні аспекти антикризового менеджменту відповідно до розробленої програми; виявляти перспективні напрямки антикризового менеджменту, скласти програму досліджень	ПРН-12
Уміння визначити основні напрями запобігання, подолання та мінімізації наслідків кризових явищ у прикордонних регіонах	ПРН-14
Використання кращих міжнародних взірців антикризового регулювання в сфері публічного управління та адміністрування, знати слабкі сторони	ПРН-15

української практики антикризового управління; уміти розробити рекомендацій щодо адаптації та впровадження досвіду антикризового менеджменту сусідніх із Україною держав Європейського Союзу (зокрема, Румунії, Угорщини, Словаччини, Польщі).	
--	--

4. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- іспит;
- письмове тестування;
- аналітичне есе;
- аналітичний реферат;
- презентація результатів виконаної індивідуальної роботи студента.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступ на семінарських заняттях, написання аналітичного есе, письмове тестування з теми.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний іспит.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	50	100
6	6 + 6	6 + 10	6 + 10		

T1, T2... - теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T5	T6	T7	T8	T9	50	100
7	7+5	10 + 4	7	10		

T1, T2... - теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	4	30	5	28
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	1	10		
Участь у дискусії	1	10		

(круглий стіл)				
Реферат (аналітичне завдання)			1	22
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи.

Мінімальний поріг для допуску до модульної контрольної роботи становить 10 балів. Модульна контрольна робота складається з трьох запитань описово-аналітичного характеру.

Перше запитання покликане оцінити знання з тематичної проблематики відповідного модулю, яка надавалася на лекціях і обговорювалася на семінарських заняттях. Залежно від обсягу, послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, перше запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 10 балів.

Друге запитання має на меті оцінити знання студентом досвіду подолання кризових явищ та вироблення антикризових стратегій розвитку регіонів в країнах ЄС, а також сучасних процесів формування механізмів антикризового управління регіонів та ОТГ в Україні. Залежно від послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, друге запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 15 балів.

Третє питання модульної контрольної роботи має творчо-аналітичний характер. Залежно від обґрунтованості аргументів і суб'єктивних висновків студента з визначеної проблематики, третє запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 25 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю.

Відповідно до *«Положення про порядок та методик проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті»* (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) – заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, C) – заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

- виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту заочної форми навчання, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		диференційована	недиференційована
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Тема 1. Антикризисний менеджмент в системі публічного управління.

Державне і муніципальне антикризове управління. Роль держави в управлінні економікою та соціальними процесами в умовах кризи. «Антикризова архітектура державного управління». Теорія державного антикризового управління. «Управління», «державне управління», «державне антикризове управління». Правова база та основні методики антикризового державного регулювання. Принципи ефективності державного антикризового управління.

Основні види антикризового управління. Підсистеми антикризового управління держави. Основні принципи антикризового державного управління. Форми антикризового управління. Етапи антикризової політики держави. Важелі антикризової політики держави. Заходи антикризової політики держави. Основні напрями антикризової політики держави. Особливості державної антикризової політики в умовах війни в Україні.

Тема 2. Стратегічні цілі і завдання антикризового управління.

Цілі і завдання антикризового управління. Реактивне та превентивне антикризове управління. Активне та пасивне антикризове управління. Основні принципи антикризового управління. Індикатори кризових явищ. Концептуальна установка антикризового управління організаціями. Основні групи завдань антикризового менеджменту. Предмет впливу антикризового менеджменту.

Кризи в тенденціях макро- і мікроекономічного розвитку. Функції антикризового управління. Попереджувальне антикризове управління. Кризове антикризове управління. Післякризове антикризове управління. Контроль як елемент системи антикризового управління. Зовнішній контроль. Фінансовий контроль. Управлінський контроль. Адміністративний контроль. Маркетинговий контроль. Стратегічний, тактичний та оперативний контроль. Попередній, поточний та заключний контроль. Методи антикризового управління. Методи діагностики. Тактичні методи. Стратегічні методи. Метод диверсифікації. Метод регуляризації. Реструктуризація. Контролінг та моніторинг. Особливості антикризового управління в умовах воєнного стану.

Тема 3. Світовий досвід практики функціонування національних систем оцінювання ризиків і загроз.

Система оцінювання ризиків і загроз Великої Британії. Національна оцінка ризиків (National Risk Assessment). Закон Великої Британії «Про надзвичайні ситуації» (2004). Національний реєстр ризиків надзвичайних ситуацій у сфері цивільного захисту (National Risk Register (NRR) of Civil Emergencies). Основні групи ризиків для Великої Британії. Регіональні реєстри ризиків у рамках діяльності місцевих форумів стійкості та адміністративно-політичних частин Великої Британії – Англії, Уельсу, Шотландії, Північної Ірландії. Оцінювання ризиків у сфері національної безпеки (Nation all Security Risk Assessment). Стратегія національної безпеки Великої Британії 2015 р. Британська оцінка ризиків зміни клімату (англ. UK Climate Change Risk Assessment). Організаційне

забезпечення системи оцінювання ризиків і загроз Великої Британії. Методологічні засади національної системи оцінювання ризиків і загроз.

Система оцінювання ризиків і загроз у Королівстві Нідерландів. Національна оцінка ризиків: ключові процеси. Сканування горизонту національної безпеки (Horizonscan Nationale Veiligheid). Національний профіль ризиків (National Risk Profile). Основні керівники й методологічні документи щодо проведення оцінювання ризиків і загроз у Королівстві Нідерландів. Організаційне забезпечення системи оцінювання ризиків і загроз Королівства Нідерландів. Мережа аналітиків у сфері національної безпеки (The Network of Analysts for National Security). Метод оцінювання ризиків і загроз на рівні муніципалітетів у Королівстві Нідерландів. Методологічні засади оцінювання ризиків і загроз.

Досвід організації системи оцінювання ризиків і загроз Нової Зеландії. Механізм управління національним оцінюванням ризиків Нової Зеландії. Методологія оцінювання ризиків і загроз Нової Зеландії. Шкала вимірювання ймовірності ризиків. Індивідуальні профілі ризиків і загроз. Ідентифікація та аналіз ризиків на регіональному та місцевому рівнях. Розподіл відповідальності між різними органами влади у сфері управління ризиками. Національний профіль ризиків. Національна стратегія протидії лихам і надзвичайним ситуаціям (National Disaster Resilience Strategy, 2019 р.). Удосконалення системи національної безпеки Нової Зеландії.

Тема 4. Національна система оцінювання загроз та ризиків в Україні.

Основні проблеми створення національної системи оцінювання ризиків і загроз як елемента системи забезпечення національної стійкості в Україні. Організаційні та правові аспекти функціонування національної системи оцінювання ризиків і загроз в Україні. Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України». Закон України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення" від 14 жовтня 2014 р. № 1702 VII. Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року "Про Стратегію національної безпеки України": Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. Програма розвитку системи аналізу ризиків у Державній прикордонній службі України на період до 2020 року.

Особливості організації системи забезпечення національної безпеки України. Світовий досвід і модель розбудови багаторівневої системи оцінювання загроз та ризиків національній безпеці України. Центр оцінювання загроз національній безпеці України як важливий орган в системі оцінювання ризиків. Основні завдання щодо формування, ведення та періодичного оновлення Національного реєстру загроз.

Роль та завдання Ради національної безпеки і оборони України в умовах війни. «План післявоєнного відновлення та розвитку України».

МОДУЛЬ 2

Тема 5. Завдання та складові механізму антикризового управління в органах державної влади та місцевого самоврядування.

Три основні напрями антикризового управління для територіальних органів влади: 1) антикризове управління безпосередньо органом влади; 2) антикризове управління об'єктами соціальної сфери і/або комунальними підприємствами; 3) антикризове управління (регулювання) окремими комерційними підприємствами територіального

утворення. Класифікація регіонів за ступенем розвитку : 1) прогрес; 2) розвиток без ознак регресу; 3) розвиток із регресом за одним з аспектів; 4) розвиток із регресом за двома аспектами. Основні фактори впливу на антикризову стратегію: а) фактори зовнішнього середовища (ринкові особливості, політичний вплив); б) фактори взаємодії ("примусовість" послуг, вплив на зовнішнє середовище, суспільна увага, правовласність; в) організаційні фактори (цілі, обмеженість повноважень, критерії ефективності, стимули).

Механізм розробки антикризової стратегії (П. Натт, Р. Бекофф). Корекція механізму розробки антикризової стратегії. Основні складові механізму розробки антикризової стратегії. Ключові проблеми антикризової стратегії.

Проблеми організації антикризового управління розвитком територій під час воєнних дій в Україні на місцевому, регіональному та державному рівні.

Тема 6. Формування антикризової стратегії розвитку регіонів та об'єднаних територіальних громад

Різновиди криз державного управління за рівнями виникнення. Фактори, що спричиняють кризові ситуації на регіональному рівні. Сутність та основні принципи антикризового управління регіональним розвитком. Особливості формування антикризової стратегії регіональних органів влади. Основні вимоги до формування антикризової стратегії. Види стратегії антикризового розвитку: "Попередження", "Протидія", "Стабілізація", "Вичікування", "Ризик".

Загальні вимоги до процесу формування антикризової стратегії. Три напрями антикризового управління на рівні територій. Соціальне партнерство як складова антикризових дій. Головні методологічні принципи соціального проектування. Кадровий потенціал антикризової стратегії.

Сучасні практики антикризового управління регіонів: формування концептів діяльності в умовах надзвичайних ситуацій та криз; розподіл сфер відповідальності між регіоном та територіальними громадами; партнерська взаємодія органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства; залучення громадськості до організаційних процесів формування стратегії розвитку громади; практики реалізації державної політики на місцевому рівні через бюджетування та інвестування інфраструктурних проектів тощо. Сучасні процеси формування механізмів антикризового управління та стратегій розвитку регіонів та ОТГ в Україні, в контекстах реформ демократизації та децентралізації.

Особливості організації управління антикризовим розвитком територій під час військових дій в Україні. Зміни до законодавства з питань інституційної спроможності та ефективного функціонування місцевого самоврядування у період діє воєнного стану.

Тема 7. Оцінка системи антикризового управління регіональним розвитком.

Закон України "Про стимулювання розвитку регіонів". Постанову Кабінету Міністрів України від 23.05.2007 р. № 751, про Порядок підготовки, укладення та виконання угоди щодо регіонального розвитку. Рада розвитку регіонів. «Стратегія 2020». Стратегії розвитку регіонів. Стандартизація антикризового управління.

Місце оцінки в системі антикризових заходів. Управлінські дії як інструментарій антикризового регулювання. Загальне інституційне середовище антикризового управління. Складові інституціональних інструментів антикризового управління регіональним розвитком: загально-регулювальні (державницькі), загально-регіональні

нормувальні, загально-регіональні організаційно-інституційні, загально-регіональні компенсаційні, специфічні. Удосконалення існуючих та розробка нових методик оцінки антикризових заходів. Наукові підходи до оцінювання інструментів антикризового управління регіональним розвитком. Еколого-економічний, інноваційно-інвестиційний, інформаційно-технологічний та мобілізаційно-інноваційний напрями регіонального розвитку. Сталий розвиток. Методи оцінки рівня регіонального розвитку для розробки заходів антикризового управління.

Вплив війни в Україні на місцевий економічний розвиток та на вироблення нових підходів до організації антикризового управління та планування регіональним розвитком.

Тема 8. Реформування системи антикризового управління регіональним розвитком.

Організаційно-інституційна архітектура антикризового управління. Складові елементи концептуальної моделі організаційно-інституційної архітектури антикризового управління регіональним розвитком. Концептуальна модель антикризового управління регіональним розвитком в умовах кризи. Заходи державної політики, спрямовані на уникнення ризиків, відповідно до потенціалу регіону. Досвід побудови державної антикризової регіональної політики в країнах ЄС. Приватний, державний та громадський сектори та їх роль у антикризовому розвитку регіонів.

Основні проблеми державного організаційного забезпечення розвитку регіонів. Європейська асоціація агенцій розвитку регіонів. Основні напрямки модернізації регіонального розвитку. Основні фактори антикризового управління регіонів. Адаптація досвіду європейських країн в сфері антикризового регіонального розвитку до діяльності в Україні. Агенції регіонального розвитку. Національне агентство з питань антикризового управління.

Децентралізація, антикризове управління та перспективи розвитку територіальних громад в Україні в умовах воєнного стану.

Тема 9. Основні ризики та загрози розвитку Закарпатської області.

Основні тенденції та проблеми соціально-економічного розвитку Закарпатської області. Демографічний потенціал та трудові ресурси області. Інфраструктура та регіональна економіка області. Структура бюджету області. Розвиток сільських територій та сільське господарство. Розвиток гірських територій. Екологічна ситуація в Закарпатській області. Громадянське суспільство та політична ситуація в регіоні. Основні тенденції та передумови економічного зростання.

Основні загрози для розвитку Закарпатської області: 1. Послаблення конкурентних переваг вигідного геополітичного розташування Закарпаття. 2. Посилення впливу глобальних тенденцій кліматичних змін на природні і урбоєкосистеми та непрогнозоване прискорення процесів глобальних змін клімату. 3. Вимивання трудового потенціалу Закарпаття за рахунок лібералізації політики європейських країн щодо трудових мігрантів і еміграції з України. 4. Посилення конкуренції за інвестиційні ресурси та передові технології у інфраструктурних галузях з боку суміжних регіонів і міст країни. 5. Протекціоністська політика сусідніх держав, спрямована на зростаюче відставання дорожньо-транспортної та логістично-складської інфраструктури в рамках міжнародних транспортних коридорів на території області. 6. Втрата ринку транспортно-логістичних

послуг внаслідок протекціоністської політики сусідніх держав. 7. Динамічне зростання ринків туристичних послуг країн-сусідів на фоні низької конкурентоспроможності сектора зарубіжного туризму на в'їзд в регіоні, що загрожує втратою цього сегменту ринку. 8. Техногенна і господарська діяльність в прикордонних територіях Румунії і Угорщини, що негативно впливає на екологічний стан водотоку р. Тиса в межах території області. 11. Низький рівень координованості практичних заходів і дій країн-сусідів та України у вирішенні проблеми протипаводкових споруд і берегоукріплень на р. Тиса.

Особливості антикризового управління розвитком Закарпатської області в умовах правового режиму воєнного стану.

5.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: <i>денна</i>					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Модуль 1						
Тема 1. Антикризовий менеджмент в системі публічного управління	11	2	2			7
Тема 2. Стратегічні цілі і завдання антикризового управління	11	2	2			7
Тема 3. Світовий досвід практики функціонування національних систем оцінювання ризиків і загроз	16	4	2			10
Тема 4. Національна система оцінювання загроз та ризиків в Україні	11	2	2			7
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	51	12	8			31
Модуль 2						
Тема 5. Завдання та складові механізму антикризового управління в органах державної влади та місцевого самоврядування	11	2	2			7
Тема 6. Формування антикризової стратегії розвитку регіонів та об'єднаних територіальних громад	16	4	2			10
Тема 7. Оцінка системи антикризового управління регіональним розвитком	12	2	2			8
Тема 8. Реформування системи антикризового управління регіональним розвитком	12	2	2			8
Тема 9. Основні ризики та загрози розвитку Закарпатської області	16	2	4			10
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	69	14	12			43
Разом за семестр	120	26	20			74

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Тема 1. Антикризовий менеджмент в системі публічного управління	12	2				10
Тема 2. Стратегічні цілі і завдання антикризового управління	12					12
Тема 3. Світовий досвід практики функціонування національних систем оцінювання ризиків і загроз	14	2	2			10
Тема 4. Національна система оцінювання загроз та ризиків в Україні	10					10
Тема 5. Завдання та складові механізму антикризового управління в органах державної влади та місцевого самоврядування	17	2				15
Тема 6. Формування антикризової стратегії розвитку регіонів та об'єднаних територіальних громад	17	2				15
Тема 7. Оцінка системи антикризового управління регіональним розвитком	12					12
Тема 8. Реформування системи антикризового управління регіональним розвитком	14	2				12
Тема 9. Основні ризики та загрози розвитку Закарпатської області	12		2			10
Разом за семестр	120	10	4			106

5.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Антикризовий менеджмент в системі публічного управління	2	
2	Стратегічні цілі і завдання антикризового управління	2	
3	Світовий досвід практики функціонування національних систем оцінювання ризиків і загроз	2	2
4	Національна система оцінювання загроз та ризиків в Україні	2	
5	Завдання та складові механізму антикризового управління в органах державної влади та місцевого самоврядування	2	
6	Формування антикризової стратегії розвитку регіонів та об'єднаних територіальних громад	2	
7	Оцінка системи антикризового управління регіональним розвитком	2	

8	Реформування системи антикризового управління регіональним розвитком	2	
9	Основні ризики та загрози розвитку Закарпатської області	4	2
Разом		20	4

5.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Антикризовий менеджмент в системі публічного управління	7	10
2	Стратегічні цілі і завдання антикризового управління	7	12
3	Світовий досвід практики функціонування національних систем оцінювання ризиків і загроз	10	10
4	Національна система оцінювання загроз та ризиків в Україні	7	10
5	Завдання та складові механізму антикризового управління в органах державної влади та місцевого самоврядування	7	15
6	Формування антикризової стратегії розвитку регіонів та об'єднаних територіальних громад	10	15
7	Оцінка системи антикризового управління регіональним розвитком	8	12
8	Реформування системи антикризового управління регіональним розвитком	8	12
9	Основні ризики та загрози розвитку Закарпатської області	10	10
Разом		74	106

5.5. Індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання з навчальної дисципліни «**Антикризове управління у прикордонних регіонах**» носить самостійний характер виконання окреслених завдань і тематично охоплює загальне змістовне навантаження з навчального курсу. Індивідуальне завдання виконується під час 2 модулю і може бути оцінене максимально у 22 бали. Воно включає виконання аналітичного завдання за визначеною темою.

У аналітичній записці здобувач має проаналізувати особливості формування механізмів антикризової діяльності регіональної влади в Україні на сучасному етапі. Індивідуальне завдання передбачає письмовий аналіз кейсів у сфері розробки та реалізації ефективної антикризової політики та механізмів антикризового управління у прикордонних регіонах України. В процесі виконання завдання здобувач має опрацювати не менш десяти літературних джерел з посиланнями на використані джерела у тексті роботи. Індивідуальне завдання складається з титульної сторінки, змісту, вступу, основної частини, висновків, списку використаної літератури, додатків до індивідуального завдання (при необхідності). Найважливіші вимоги до самостійної роботи – змістовність, логічна послідовність, органічний зв'язок викладу окремих питань. Після розкриття кожного питання плану обов'язково робляться висновки, а після розгляду всієї теми робиться узагальнюючий висновок. Всі теоретичні положення і висновки мають бути аргументовані з посиланням на джерела. Обсяг індивідуального завдання повинен становити у друкованому варіанті 10 – 15 сторінок.

Вимоги до оформлення аналітичної записки:

- загальний обсяг – до 10 сторінок друкованого тексту;
- шрифт Times New Roman;
- 14 кегель;

- 1,5 інтервал;
- поля тексту: зверху – 2 см, знизу – 2 см, ліворуч – 3,5 см, праворуч – 1,5 см;
- нумерація тексту – праворуч зверху; на титульній сторінці номер не ставиться; до загальної нумерації входить також список використаних джерел.

Максимальна оцінка за доповідь – 22 бали.

Методичні вказівки з підготовки до круглого столу

Круглий стіл проводиться з метою діагностики рівня закріплення нових знань здобувачами, оцінки їх комунікативних компетенцій, вміння наводити аргументи та контраргументи, а також з метою формування навичок публічного виступу. При діагностиці результатів основними критеріями є:

- демонстрація попередньої інформаційної готовності до обговорення;
- виступ із проблемним питанням;
- аргументація відповіді на питання опонентів;
- формулювання критичних зауважень та питань до промовця.

Перелік дискусійних тем для круглого столу «Порівняльні переваги, виклики і ризики, захищені аспекти розвитку Закарпатської області»*

1. Порівняльні переваги та можливості для розвитку регіону.
2. Основні ризики та виклики для розвитку області.
3. Послаблення конкурентних переваг вигідного геополітичного розташування Закарпаття.
4. Посилення впливу глобальних тенденцій кліматичних змін на природні і урбоєкосистеми та непрогнозоване прискорення процесів глобальних змін клімату.
5. Вимивання трудового потенціалу Закарпаття за рахунок лібералізації політики європейських країн щодо трудових мігрантів і еміграції з України.
6. Посилення конкуренції за інвестиційні ресурси та передові технології у інфраструктурних галузях з боку суміжних регіонів і міст країни.
7. Протекціоністська політика сусідніх держав, спрямована на зростаюче відставання дорожньо-транспортної та логістично-складської інфраструктури в рамках міжнародних транспортних коридорів на території області.
8. Динамічне зростання ринків туристичних послуг країн-сусідів на фоні низької конкурентоспроможності сектора зарубіжного туризму на в'їзд в регіоні, що загрожує втратою цього сегменту ринку.
9. Техногенна і господарська діяльність в прикордонних територіях Румунії і Угорщини, що негативно впливає на екологічний стан водотоку р. Тиса в межах території області.
10. Низький рівень координованості практичних заходів і дій країн-сусідів та України у вирішенні проблеми протипавдкових споруд і берегоукріплень на р. Тиса.
11. Можливості для скорочення ризиків для розвитку регіону.

**Методичне забезпечення: «Регіональна стратегія розвитку Закарпатської області на період 2021 – 2027 років». URL: <https://carpathia.gov.ua/storage/app/sites/21/Economics/201001-1840p.pdf>*

Максимальна оцінка за доповідь – 10 балів.

6. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

В умовах використання формату онлайн-навчання (дистанційного навчання) із застосуванням мережі Google Meet названі засоби, методи та форми визначаються за

домовленістю зі здобувачами і в залежності від зручного виду взаємодії, застосовуються з допомогою існуючих функцій групових чатів та відеоконференцій.

Для ефективного засвоєння тематики є можливість демонстрації необхідних матеріалів на робочому столі комп'ютерного технічного засобу під час занять і семінарів. Зокрема, у разі потреби, під час онлайн-заняття можна надати доступ до свого екрану, щоб показати презентації або іншу тематичну інформацію на робочому столі.

Планування лекційних і семінарських занять, модульних контрольних робіт, звітування за індивідуальну та іншу передбачену програмою роботу зі студентами, а також підсумкова перевірка знань у формі іспиту (заліку) здійснюється заздалегідь за допомогою прив'язки до Google-календаря. Синхронізація запланованих заходів виконується автоматично на всіх зручних для їх проведення пристроях.

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Алхемері М.А. Основні положення реалізації політики антикризового публічного управління на регіональному рівні. *Місьцеве самоврядування та територіальний розвиток*. 2019. 1 (10). С. 280 – 287.
2. Алхемері М. А. Тенденції реалізації сучасних механізмів антикризового публічного управління територіями. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2019. 29 (68). №6. С. 25-29.
3. Безена І.М. Формування механізмів антикризового управління на регіональному рівні в умовах децентралізації. *Держава та регіони*. 2020. №2(70). С.45 – 51.
4. Костецька Л.М. Антикризовий менеджмент у державному управлінні. *Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. Серія : Державне управління*. 2016. № 4. С. 87 – 92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2016_4_14
5. Кульчій І.О. Антикризове управління: навчальний посібник. Полтава: ПолтНТУ, 2016, 120 с.
6. Петрук І.П. Концептуальні підходи до антикризового управління регіональним розвитком. *Інноваційна економіка*. 2020. №3 – 4. С.105 – 112.
7. Приходченко Т. А. Антикризове управління регіональним розвитком України. *Стратегія економічного розвитку України*. 2016. № 39. С. 118 –126.
8. Раєвська О. В. Моделювання антикризового управління регіоном. Харків: вид. ХНЕУ, 2014, 300 с.
9. Регіональна Стратегія розвитку Закарпатської області на період 2021-2027 років. URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/derzhavna-rehional-na-polityka/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvytku-na-period-do-2027-roku/regionalni-strategiyi-rozvytku-na-period-do-2027-roku/regionalna-strategiya-rozvytku-zakarpatskoyi-oblasti-na-period-2021-2027-rokiv/>
10. Сивак Т. В. Аналіз методологічних підходів до антикризового управління в публічній сфері. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. Вип. 3 (спец. вип.). С. 234 – 241.
11. Федорчак В.В. Аналіз й оцінка особливостей функціонування організаційного механізму державного управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій в Україні. *Інвестиції : практика та досвід*. 2018. №6. С.49 – 51.

12. II International Scientific Conference Anti-Crisis Management: State, Region, Enterprise: Conference Proceedings, Part I, November 23th, 2018. Le Mans, France: Baltija Publishing. 144 p. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/09/1.-Le-Man-noiabr-2018-chast-1.pdf>

Допоміжна література

1. Адамовська В.С. Публічне управління та адміністрування в контексті державного та регіонального управління. *Ефективна економіка*. 2016. №10. С. 64 – 73.
2. Адамська О.С. Формулювання дефініції поняття «регіональний виклик». Проблеми розвитку публічного управління в Україні : матер. наук.-практ. конф. за міжнар. уч. до 100-річчя запровадження державної служби України (12–13 квітня 2018 р., м. Львів) / за наук. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018. С. 12 – 15.
3. Антикризове управління економічним розвитком регіонів: колективна монографія / за ред. Н. С. Іванової. Кривий Ріг: Вид. Р. А. Козлов, 2019. 226 с.
4. Антикризове управління національною економікою: монографія. І. Малий, І. Радіонова, Л. Ємельяненко та ін. ; за заг. ред. І. Малого. Київ : КНЕУ, 2017. 368 с.
5. Бакуменко В.Д. Виділення та характеристика загальних трансформаційних тенденцій державного управління в умовах суспільних змін / В.Д. Бакуменко, О.В. Червякова. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nrzd/2012_2/2.pdf.
6. Батракова Т.І., Сардак А.О. Механізм реалізації антикризової стратегії держави, антикризові заходи. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Випуск 14. Частина 2. 2015. С. 25 – 28.
7. Белай С. В. Державні механізми протидії кризовим явищам соціально-економічного характеру: теорія, методологія, практика: монографія. Х.: Вид-во НАНГУ, 2015, 349 с.
8. Бобровська О. Механізм системного управління процесами розвитку територій регіонів: концептуалізація конструювання і побудови. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2017. Вип. 2. С. 48 – 55.
9. Гук О. Синергетична модель дослідження публічного управління. *Актуальні проблеми державного управління*. 2018. Вип. 1. С. 24 – 29.
10. Державний механізм антикризового управління соціально-економічними процесами на засадах проектного підходу: навч. посіб. / Т. М. Безверхнюк, В. М. Вишневська, І. А. Сенча, Т. В. Сивак / за заг. ред. Т. М. Безверхнюк, І. А. Сенчі. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2017. 134 с
11. Костецька Л.М. Антикризівий менеджмент у державному управлінні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління*. 2016. № 4. С. 87 – 92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2016_4_14
12. Кухарева Г.П. Впровадження світової теорії та практики при реформуванні публічного управління України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. №10. С.106 – 111.
13. Ляшенко В.І., Вишневський О.С. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку: монографія. Київ: Ін-т економіки пром-сті НАН України. 2018. 252 с.
14. Малий І. Й. Генеза публічного управління і адміністрування в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 24. С. 17 – 21.

15. Мороз В.В., Клиновий Д.В. Фінансова-правова складова євроінтеграційного механізму управління природними ресурсами в публічній сфері. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України*. 2018. Вип. 1. С. 61 – 84.
16. Нечаєва І. А. Реформа системи соціального страхування як засіб зміцнення соціально-економічної безпеки України в умовах перманентної кризи. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 4. – URL:<http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1634>.
17. Питер Ф. Драккер Управление нацеленное на результаты: пер. с англ. М.: Технологическая школа бизнеса, 1994, 200 с.
18. Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. у трьох томах, м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15-28 квітня 2022 р.; ред. колегія: І.О. Дегтярьова, В.С. Куйбіда, П.М. Петровський та ін., уклад. Т.О. Мельник. Т. 1. К.: ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 213 с.
19. Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. у трьох томах, м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15-28 квітня 2022 р.; ред. колегія: І.О. Дегтярьова, В.С. Куйбіда, П.М. Петровський та ін., уклад. Т.О. Мельник. Т. 2. К.: ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 246 с.
20. Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. у трьох томах, м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15-28 квітня 2022 р.; ред. колегія: І.О. Дегтярьова, В.С. Куйбіда, П.М. Петровський та ін., уклад. Т.О. Мельник. Т. 3. К.: ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 155 с.
21. Ставченко С.В. Керування проблемами як різновид превентивних технологій антикризового управління в політиці. *Вісник Дніпропетровського університету*. 2014, Т. 22. Вип. 24. С. 99 – 106. URL: [file:///C:/Users/%D0%A3%D1%87%D0%B5%D0%BD%D1%8C/Downloads/vdufsp_2014_22_24\(1\)_18.pdf](file:///C:/Users/%D0%A3%D1%87%D0%B5%D0%BD%D1%8C/Downloads/vdufsp_2014_22_24(1)_18.pdf).
22. Шапуров О. О. Формування концепції антикризового управління на основі взаємодії системи латентних процесів та системи діагностики явних загроз. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013, №23, С. 35 – 40.
23. Ярова І. В. Антикризове управління: сутність поняття та його визначення. *Вісн. Акад. мит. служби України*. 2012, № 2, С. 22 – 28.
24. Ярова І. В., Шаров Ю.П. Модель механізму антикризового управління в адміністративно-територіальному утворенні. *Аспекти публічного управління*. 2014. № 8 (10) серпень. С. 76 – 83.
25. Bundy J., Pfarrer M. D., Short C. E., Coombs W. T. Crises and Crisis Management: Integration, Interpretation, and Research Development // *Journal of Management*. 2017. № 43 (6). P. 1661 – 1692. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0149206316680030>

Методична література

1. Антикризові стратегії публічного управління: Методичні вказівки до практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи здобувачів освітнього ступеня магістра

- спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» усіх форм навчання / Укладачі: Бутко М.П., Оліфіренко Л.Д. Чернігів: ЧНТУ, 2018. 62 с.
2. Довідник магістра: спеціальність «Публічне управління та адміністрування» в УжНУ. 2021 – 2022 навчальний рік: навчально-методичний посібник / За заг. ред. і впоряд. Маріана Токаря; розробники програм і каталогу навч. дисц. С. Асланов, В. Буркало, І. Вегеш, Є. Гайданка, Н. Кічера, Г. Кумар, Ю. Остапець, О. Сурніна-Далекорей, К. Червеняк, І. Черленяк; Каф. політол. і держупр. УжНУ. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2022. 400 с.
 3. Сурніна-Далекорей О. Антикризове управління у прикордонних регіонах: навчально-методичні рекомендації (для студентів-магістрантів спеціальності «281 Публічне управління та адміністрування») / Навчально-методична серія «КАФЕДРА» / №59; [Ужгород. нац. ун-т; Ф-т сусп. наук; Каф. політології і держ. управління]. Ужгород, УжНУ. 2022. 52 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Асоціація агенцій регіонального розвитку України. URL: <http://www.narda.org.ua/>
2. Дані Світового банку. URL: [https:// http://www.worldbank.org/uk/country/ukraine](https://http://www.worldbank.org/uk/country/ukraine)
3. Єдиний державний веб-портал відкритих даних. URL: <https://thedigital.gov.ua/regions/news>
4. Офіційний сайт Міністерства розвитку громад і територій. URL: <https://www.kmu.gov.ua/catalog/ministerstvo-rozvitku-gromad-ta-teritorij-ukrayini>
5. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
6. Офіційне інтернет-представництво президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/all>
7. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Офіційний сайт Кабінету міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20_ / 20_ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20_ / 20_ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20_ / 20_ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20_ / 20_ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)